



**Brusel 9. října 2023
(OR. en)**

13934/23

**SOC 667
EMPL 475**

VÝSLEDEK JEDNÁNÍ

Odesílatel:	Generální sekretariát Rady
Příjemce:	Delegace
Č. předchozího dokumentu:	13175/23
Předmět:	Závěry Rady o sociální ochraně osob samostatně výdělečně činných

Delegace naleznou v příloze závěry Rady k výše uvedenému tématu, které schválila Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (EPSCO) na zasedání konaném dne 9. října 2023.

**Sociální ochrana osob samostatně výdělečně činných
závěry Rady**

S OHLEDEM NA SKUTEČNOST, ŽE:

1. Dne 8. listopadu 2019 přijala Rada doporučení o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně¹ (dále jen „doporučení“).
2. Uvedené doporučení přispívá k provádění zásady č. 12 evropského pilíře sociálních práv, který společně vyhlásily Evropský parlament, Rada a Komise v roce 2017, jež stanoví, že bez ohledu na typ a dobu trvání pracovního poměru mají všichni pracovníci a za srovnatelných podmínek osoby samostatně výdělečně činné právo na přiměřenou sociální ochranu.
3. Situaci v Evropě po přijetí doporučení nejprve poznamenala pandemie COVID-19, která začala v roce 2020. Pandemie měla silný hospodářský a sociální dopad, ale díky velmi důrazným a koordinovaným politickým reakcím na evropské i vnitrostátní úrovni (včetně zvýšeného pokrytí, mimořádných podpůrných opatření a výdajů) pomohly systémy sociální ochrany občanům krizi COVID-19 překonat, aniž by došlo k výraznějšímu nárůstu rizika chudoby nebo příjmové nerovnosti.

¹ Úř. věst. C 387, 15.11.2019, s. 1.

4. Dalšími prvky kontextu, v němž je provádění doporučení třeba posuzovat, jsou sociální a hospodářské důsledky válečné agrese Ruska proti Ukrajině zahájené v roce 2022. Tato válka, stejně jako všechny krize, nejvýznamněji postihuje nejzranitelnější skupiny a zvyrazňuje potřebu zavést sociální politiky, které přispějí ke zmírnění výše uvedených negativních dopadů.
5. V roce 2021 předložila Komise Akční plán pro evropský pilíř sociálních práv, jehož cílem je přispět k provádění zásad pilíře.
6. Nové hlavní cíle EU, jichž má být dosaženo do roku 2030 a jež jsou v akčním plánu obsaženy, vedoucí představitelé EU uvítali v Portském prohlášení a na zasedání Evropské rady v červnu 2021.
7. V bodě 18 doporučení se uvádí: „*Komise by společně s Výborem pro sociální ochranu, měla do 15. listopadu 2020 stanovit monitorovací rámec a vypracovat společné kvantitativní a kvalitativní ukazatele pro posouzení provádění tohoto doporučení a umožnění jeho přezkumu*“.
8. Monitorovací rámec pro posuzování pokroku při plnění klíčových cílů doporučení, který v říjnu 2020 vypracoval Výbor pro sociální ochranu, zahrnuje ukazatele pro měření formálního a účinného pokrytí a přiměřenosti dávek pro všechny typy pracovníků v příslušných odvětvích sociální ochrany. Zahrnuje také ukazatele trhu práce, které měří různorodost postavení na trhu práce, a ukazatele týkající se pravidel upravujících nároky a příspěvky. Rovněž uvádí, že se plánuje další zlepšení s cílem lépe monitorovat přístup pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně ve všech členských státech EU.

9. V bodě 19 doporučení byly členské státy vyzvány, aby do poloviny května 2021 předložily vnitrostátní plán, v němž budou stanovena odpovídající opatření k provádění zásad doporučení. Pokrok v provádění těchto plánů by se měl navíc projednávat v kontextu mnohostranných nástrojů dohledu v souladu s evropským semestrem a otevřenou metodou koordinace pro sociální ochranu a sociální začleňování.
10. První přehled vnitrostátních plánů předložených členskými státy byl zahrnut do výroční zprávy Výboru pro sociální ochranu za rok 2021 a do společné zprávy o zaměstnanosti 2022.
11. Zpráva Komise o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně² (dále jen „zpráva Komise“) uvádí, že úroveň ambicí se v jednotlivých členských státech značně liší s ohledem na vnitrostátní podmínky a preference. Dále dochází k závěru, že v přístupu k sociální ochraně dosud existuje mnoho rozdílů.

². COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023.

UZNÁVAJÍC, ŽE:

12. Členské státy ve vhodných případech plánují nebo již provádějí strukturální reformy zaměřené na provádění doporučení, často se zvláštním zaměřením na zlepšení situace osob samostatně výdělečně činných.
13. U některých skupin, jako jsou pracovníci s nestandardními smlouvami a osoby samostatně výdělečně činné, je pravděpodobnost nedostatečné ochrany vyšší než u jiných. Aniž jsou dotčena ustanovení doporučení Rady o odstranění nedostatků u všech pracovníků a osob samostatně výdělečně činných, zaměřují se tyto závěry na osoby samostatně výdělečně činné jako na skupinu, která se v mnoha členských státech v oblasti ochrany potýká s velkými nedostatky³.
14. V roce 2022⁴ bylo v EU 27,7 milionu osob samostatně výdělečně činných, což představuje 13,7 % zaměstnaných obyvatel. 18,9 milionu těchto samostatně výdělečně činných osob nemělo žádného zaměstnance. Kromě toho přibližně 3,3 milionu z nich mělo pouze jednoho (nebo jednoho dominantního) klienta, přičemž u přibližně 770 000 z nich tento klient určoval jejich pracovní dobu.

3. COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023, „Hlavní zjištění“ (s. 2 a 3).

4. Šetření pracovních sil v EU 2022, Eurostat.

15. Jak je uvedeno ve zprávě Komise, ve více než polovině členských států se na osoby samostatně výdělečně činné v roce 2022 nevztahovaly všechny složky sociální ochrany. Podle informací poskytnutých členskými státy nemá více než 15 milionů osob samostatně výdělečně činných v EU přístup k dávkám v nezaměstnanosti v případě ukončení činnosti⁵.
16. Dobrovolný přístup osob samostatně výdělečně činných k systémům sociální ochrany je v souladu s doporučením Rady, avšak údaje ve zprávě Komise naznačují, že v těch členských státech, v nichž je účast v systémech sociální ochrany pro osoby samostatně výdělečně činné dobrovolná, je míra využívání některých režimů nízká.
17. V některých členských státech pravidla upravující nároky a příspěvky uvedená v bodě 9 doporučení osoby samostatně výdělečně činné znevýhodňují a brání jim v tom, aby získaly účinné a přiměřené krytí⁶.
18. Zpráva Komise potvrzuje, že v mnoha členských státech mají sociální transfery zásadní význam pro snížení rizika chudoby a že opatření k zajištění přiměřeného přístupu k sociální ochraně mohou mít na situaci osob samostatně výdělečně činných pozitivní dopad⁷.
19. Transparentnost informací o přístupu k sociální ochraně poskytovaných orgány veřejné správy má zásadní význam vzhledem ke složitosti požadavků na přístup k dávkám, které nejvíce postihují osoby s nestandardními formami zaměstnání a osoby samostatně výdělečně činné⁸.

5. COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně (údaje na základě informací poskytnutých 12 ze 13 členských států).

6. COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023, bod 2.3.1 „Nedostatky ohledně efektivního sociálního zabezpečení“ (s. 15 a 16).

7. COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023, bod 2.4.1 „Rozdíly v přiměřenosti“ (s. 19 a 20).

8. COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023, bod 2.5.1 „Transparentnost – přístup k informacím“ (s. 22–24).

ZDŮRAZŇUJÍC, ŽE:

20. Podle zprávy Komise se „*celková úroveň ambicí při provádění doporučení [...] značně liší a až na několik výjimek se většina členských států nesnaží řešit všechny existující nedostatky v přístupu k sociální ochraně. K odstranění stávajících nedostatků je zapotřebí dalšího úsilí v oblasti provádění, přičemž sociální a hospodářské důsledky útočné války Ruska proti Ukrajině a z ní vyplývající prohloubení energetické krize ještě více zvyšují naléhavou potřebu jednat.*“
21. Mezi reformami, které členské státy již provedly nebo které na ochranu osob samostatně výdělečně činných plánují, lze zdůraznit ty, které poskytují přístup k dávkám v případě pracovních úrazů a nemocí z povolání, k dávkám v nezaměstnanosti nebo při ukončení činnosti, k dávkám v invaliditě a k důchodům⁹.
22. Podle zprávy Komise přibližně polovina členských států ve svých vnitrostátních prováděcích plánech přijala nebo oznámila opatření ke zlepšení přiměřenosti systémů sociální ochrany, zejména pokud jde o důchody pro osoby samostatně výdělečně činné¹⁰.

⁹. COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023.

¹⁰. COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023, „Hlavní zjištění“ (s. 2).

23. Mnoho členských států navíc přijalo opatření týkající se formálního a účinného pokrytí určitých skupin, které mají obvykle k sociální ochraně omezený přístup, jež jsou navržena tak, aby reagovala na potřeby vzniklé během krize COVID-19¹¹.
24. Plány pro oživení a odolnost značného počtu členských států zahrnují reformy a investice zaměřené na zlepšení přístupu k sociální ochraně, jako jsou opatření k zajištění transparentnosti, přiměřenosti, účinného a formálního přístupu¹².
25. Údaje Eurostatu ukazují, že osoby samostatně výdělečně činné jsou ohroženy chudobou více než pracovníci ve standardních formách zaměstnání. Zejména to platí pro osoby samostatně výdělečně činné bez zaměstnanců. V důsledku toho jsou sociální transfery pro snížení rizika chudoby osob samostatně výdělečně činných ještě důležitější.
26. Sociální ochrana osob samostatně výdělečně činných je obzvláště relevantní v současném procesu transformace způsobů práce. Značný počet osob v současnosti kombinuje závislé zaměstnání a samostatnou výdělečnou činnost nebo mezi nimi přechází. Přeshraniční mobilita v případě práce na dálku a práce prostřednictvím platform může pro osoby samostatně výdělečně činné představovat výzvy, které je třeba řešit.

¹¹. Společná zpráva o zaměstnanosti 2022 přijatá Radou dne 14. března 2022 a COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023.

¹². COM(2023) 43 final, Zpráva Komise Radě o provádění doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, 31. 1. 2023.
PŘÍLOHA: Hlavní rysy vnitrostátních prováděcích plánů v oblasti přístupu k sociální ochraně (a aktualizace)

27. Při zohlednění vnitrostátních okolností a zvláštností je dalším aspektem, který si může zasloužovat pozornost, přístup osob samostatně výdělečně činných k doplňkovým systémům sociální ochrany.

RADA EVROPSKÉ UNIE VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY, ABY V SOULADU S VNITROSTÁTNÍMI PRAVOMOCEMI A S PŘIHLÉDNUTÍM K VNITROSTÁTNÍM OKOLNOSTEM:

28. Pokračovaly v provádění opatření obsažených ve vnitrostátních prováděcích plánech a podnikly další kroky k odstranění zbývajících nedostatků a zajištění účinnosti zásad formálního a účinného sociálního zabezpečení, přiměřenosti a transparentnosti, jak jsou uvedeny v doporučení Rady o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně.
29. V případě potřeby upravily pravidla týkající se příspěvků, přístupu k dávkám a nároků s cílem umožnit osobám samostatně výdělečně činným účinný přístup k přiměřeným dávkám.
30. Řešily, je-li to vhodné s ohledem na vnitrostátní okolnosti, stávající nedostatky ve vnitrostátních systémech, pokud jde o přístup osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně v podobě dávek v nezaměstnanosti, dávek v nemoci a ochrany v případě pracovních úrazů a nemoci z povolání, zejména u složek, kde existují největší rozdíly.

31. Zajistily, aby příslušné systémy poskytovaly osobám samostatně výdělečně činným přiměřenou úroveň ochrany včas a v souladu s vnitrostátními okolnostmi, zajišťovaly prostředky k zachování důstojné životní úrovně a odpovídající náhradu příjmu a zároveň vždy bránily tomu, aby uvedené osoby upadly do chudoby.
32. Ve vhodných případech zvýšily transparentnost systémů sociální ochrany, zejména šířením informací a zvyšováním povědomí, jakož i přijetím opatření k usnadnění uživatelsky vstřícné digitalizace sociální ochrany, s přihlédnutím ke zvláštnostem situace osob samostatně výdělečně činných, a zároveň zmenšováním digitální propasti, přičemž bude zvláštní pozornost věnována skupinám s nízkou úrovní gramotnosti (digitální, administrativní a ekonomické) a osobám se zdravotním postižením.
33. Zvážily způsoby, jak posílit přístup k sociální ochraně a v případě potřeby odstranit zbývající nedostatky, a to i se zapojením sociálních partnerů a organizací občanské společnosti.
34. Zajistily odpovídající sběr údajů na vnitrostátní úrovni, jakož i průběžné sledování opatření zaměřených na rozšíření sociální ochrany. Podporovaly vnitrostátní účast na Vzájemném informačním systému sociální ochrany (MISSOC), včetně zahrnutí relevantních informací o osobách samostatně výdělečně činných.

RADA EVROPSKÉ UNIE VYZÝVÁ KOMISI, ABY:

35. Šířila svou zprávu o provádění doporučení o přístupu pracovníků a osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně a propagovala diskusi o sociální ochraně osob samostatně výdělečně činných mezi členskými státy, evropskými sociálními partnery, jakož i na relevantních mezinárodních fórech.
36. Monitorovala provádění doporučení Rady v rámci evropského semestru a spolupracovala s členskými státy na zlepšení vzájemné srovnatelnosti údajů ze všech členských států EU.
37. Pokračovala v komplexní spolupráci s členskými státy a Výborem pro sociální ochranu na monitorování a ukazatelích pro účinné provádění doporučení a iniciovala výměnu osvědčených postupů a vzájemná hodnocení s cílem podnítit učení mezi členskými státy.

RADA EVROPSKÉ UNIE VYZÝVÁ VÝBOR PRO SOCIÁLNÍ OCHRANU, ABY:

38. Nadále do svých relevantních zpráv a tematické činnosti zařazoval téma rozvoje přístupu pracovníků i osob samostatně výdělečně činných k sociální ochraně, v případě potřeby ve spolupráci s dalšími relevantními výbory.
39. Pokračoval v plnění své specializované úlohy při monitorování provádění doporučení Rady ve všech jeho rozměrech a v souladu se svým mandátem.
40. Spolupracoval s Komisí na dalším rozvoji rámce pro monitorování přístupu k sociální ochraně.
41. Zvážil možnost provádění vzájemných tematických hodnocení a pravidelných výměn informací s cílem podpořit účinné provádění doporučení.
